

KAMASSI KEELE *n*-GENITIIVIST

A. Künnap

Soome-ugri keelte kateeder

Samojeedi keelte genitiivi üle peetava diskussiooni¹ käigus on I. N.-Sebestyén asunud seisukohale, et samojeedi keeltes puudub *n*-sufiksiga genitiiv ja et nende keelte grammatikates kirjutatakse *n*-genitiivist ainult analoogia põhjal indo-euroopa keeltega.² Lõunasamojeedi keelte puhul väidab ta: «Das Suffix der ostjaksamojedischen (und kamassischen) Nomina possessoris *n* (mit abgeschliffenem Vokal) kann also die Fortsetzung sowohl des Lokativsuffixes **na* als auch des Lokativ-Dativsuffixes **n* sein. Ich möchte betonen, dass diese Auffassung nicht bedeuten will, dass ich den ostjaksamojedischen (und kamassischen) Genitiv mit *n* aus dem Lokativ oder dem Dativ herleite; es ist vielmehr so zu verstehen, dass der Genitiv mit *n* in den ostjaksamojedischen (und kamassischen) Deklinationsparadigmen ein theoretischer Kasus ist, und dass eine ostjaksamojedische Konstruktion vom Typ *loxon ol* 'Kopf des Fuchses', historisch betrachtet nicht einer finnischen Konstruktion wie *isän talo* 'des Vaters Haus', sondern im wesentlichen den in den finnisch-ugrischen Sprachen auch heute noch lebenden prägnanten Ausdrücken vom Typ *isällä* (< *isä-l-nä*) (*on*) *talo* entspricht.»³

Seega vaatleb I. N.-Sebestyén lõunasamojeedi keelte *n*-genitiivi «teoreetilise käändena». Paraku jääb see termin üsna ähmaseks. Tõenäoliselt tuleb autorist aru saada nii, et lõunasamojeedi keeltes puudub noomeneil iseseisev genitiivi sufiks, kuid genitiivi funktsioon on olemas. Seda kannab mõne teise käände — nimelt mõne kohakäände sufiks. Samale tõlgendusele on jõudnud ka P. Hajdú.⁴

¹ Sellesse diskussiooni puutuva kirjanduse loetelu vt. P. Hajdú, *Samojedica*. — NyK LXVI, lk. 401.

² Vt. eriti I. N.-Sebestyén, Zum Problem des samojedischen und des uralischen Genitivs. — *Commentationes Fenno-Ugricae in honorem Paavo Ravila* (= MSFOu 125), lk. 547.

³ *Ib.*, lk. 547—548.

⁴ P. Hajdú, Morphologische Beiträge zur Kenntnis der samojedischen Sprachen. — Beiträge zur Sprachwissenschaft, Volkskunde und Literaturforschung (Steinitz-Festschrift). Berlin 1965, lk. 130.

Uhe lõunasamojeedi keele — selkupi keele puhul on P. Hajdú juba püüdnud näidata, et selles keeles on *n*-sufiksiga genitiiv olemas. Selkupi *n*-genitiiv on iseseisev grammatiline kategooria, mille funktsioon ja sufiks erinevad latiivi⁵ funktsioonist ja sufiksist. Ainult Narõmi murrakus on *n*-genitiivi sufiks identne elusolendite puhul kasutatava latiivi sufiksiga *-n*.⁶

Käesolevate ridade kirjutaja püüab alljärgnevalt näidata, et ka teises lõunasamojeedi keeles — kamassi keeles — on *n*-genitiiv olemas. Kamassi *n*-genitiivil on iseseisev funktsioon ja sufiks, mis erinevad iga teise käände funktsioonist ja sufiksist, sealhulgas ka latiivi omadest.

Nii M. A. Castréni, K. Donneri kui ka käesoleva kirjutise autori andmetel on kamassi keele genitiivi ainukeseks sufiksiks *-n*.⁷ (Ühel juhul on K. Donner oma vahetutes üleskirjutustes leiduva *n*-i parandanud hilisemas käsikirjas *nʹi*-ks: *dayaj̄n š̄n* 'noatupp' > *dayaj̄nʹs š̄n* 'id'.⁸ Vahetu üleskirjutus aga peaks olema usaldusväärsem allikas.)

Alljärgnevalt olgu esitatud ülevaade kamassi keele latiivi sufiksistest. 1. M. A. Castrénil. I deklinatsioon: *-ne*, II deklinatsioon: *-de*, III deklinatsioon: *-te*. Seejuures puuduvat I deklinatsiooni sufiksil tihti vokaal. 2. K. Donneril. I deklinatsioon: *-na*, *-nu*, *-nʹ*, *-n̄*, *-ñ̄*, *-ñ̄ʹ*; II deklinatsioon: *-du*, *-di*, *-dʹ*, *-duʹ*, *-dʹʹ*, *-d̄*; III deklinatsioon: *-tʹ*, *-t̄*, *-t̄̄*. Siingi puuduvat I deklinatsiooni sufiksitel sageli vokaal. 3. Autoril. I deklinatsioon *-nq*, *-no*, *-nu*, *-nù*, *-nū*, *-ng*, *-nʹ*, *-n̄*, *-n̄̄*, *-naʹʹ*, *-noʹʹ*, *-nuʹʹ*, *-nuʹʹʹ*, *-niʹʹ*, *-n̄̄̄*, *-ñ̄̄*, *-ñ̄̄̄*, *-ñv*, *-ñ̄̄̄̄*, *-ñ̄̄̄̄̄*, *-ñno*, *-nno*, *-ñng*; II deklinatsioon: *-d̄̄*, *-d̄̄̄*, *-dv*, *-d̄̄̄̄*, *-d̄̄ʹ*, üksnes tüve *maʹ*- 'koda, kodu' järel võivad esineda sufiksids *-na*, *-nv*, *-nu*, *-ñi*, *-ta*, *-t̄v*, selle tüve vormis *maʹnde* ei ole selge, kas sufiksiks on *-nde* või *-de*; III deklinatsioon: *-t̄̄̄*, *-t̄̄̄̄*, *-t̄̄̄̄̄*. Ainult ühel juhul, nimelt kuuldeliselt üleskirjutatud lauses *tein̄̄-n d̄zej̄-n ei ĵ̄k̄k̄a-m̄b'a:l* 'täna sa ei läinud metsa' esineb I deklinatsiooni sõnas *d̄zej̄-n* 'metsa' latiivi sufiks kujul *-n*, kuid üleskirjutaja võis selle sufiksi vokaali ka mitte kuulda järgneva sõna *é*- tõttu.

⁵ Käesoleva kirjutise autor kasutab samojeedi keelte puhul termini «daatiiv» asemel terminit «latiiv» kui järjekindlamat: kasutatakse ju nende keelte puhul terminit «ablatiiv».

⁶ P. Hajdú, *op. cit.*, lk. 130—131.

⁷ Nende ja järgnevate kamassi keelesse puurtuvate andmete allikad: A. Schiefner, M. Alexander Castrén's Grammatik der samojedischen Sprachen. St. Petersburg 1854; A. J. Joki, Kai Donners kamassisches Wörterbuch nebst Sprachproben und Hauptzügen der Grammatik (= LSFU VIII). Helsinki 1944; autori kogutud käsikirjaline keelematerjal (kuuldelised üleskirjutused ja helilintide litereeringud).

⁸ Vt. A. J. Joki, *op. cit.*, lk. XLIX, 86, 102.

Eeltoodust nähtub, et kamassi genitiivi sufiks enamasti erineb selgesti latiivi sufiksist. Ainult I deklinatsioonis võib genitiivi sufiks mõnikord olla identne latiivi sufiksiga. (Seejuures peetagu silmas, et latiivi sufiks võib esineda sama sõna korral nii vokaaliga kui ka ilma vokaalita, genitiivi sufiks esineb aga üksnes ilma vokaalita.) Seega on genitiivi sufiks *-n* iseseisev käändesufiks.

Loomulikult ei saa paljalt *n*-genitiivi olemasolust täna-päeva samojeedi keeltes midagi järeldada hüpoteesi kohta, et *n*-genitiiv puudus uraali aluskeeles.

О КАМАСИНСКОМ ГЕНИТИВЕ С СУФФИКСОМ *-n*

А. Кюннап

Резюме

В ходе дискуссии о генитиве в самодийских языках И. Н.-Шебетьен высказано мнение, что в самодийских языках отсутствует генитив с суффиксом *-n* и что в южносамодийских языках носителями функции генитива являются суффиксы местных падежей. П. Хайду сделал уже попытку доказать, что в селькупском языке генитив с суффиксом *-n* всё же имеется. Автор настоящей статьи доказывает то же самое относительно камасинского языка, сравнивая с этой целью между собой суффиксы генитива и латива. Он показывает, что суффиксы этих падежей между собой не сходны.

ÜBER DEN GENITIV MIT *-n* IM KAMASSISCHEN

А. Кюннап

Zusammenfassung

In der Diskussion über den Genitiv in den samojedischen Sprachen setzt I. N.-Sebestyén voraus, daß im Samojedischen der Genitiv mit *-n* fehlt und daß im Südsamojedischen die Suffixe der Ortskasus die Genitivfunktion haben.

P. Hajdú versuchte schon zu beweisen, daß das Selkupische den Genitiv mit *-n* hat.

Der Verfasser dieses Aufsatzes hat die Genitiv- und Lativ-suffixe untereinander verglichen und hat gefunden, daß auch das Kamassische den Genitiv mit *-n* hat. Der Verfasser beweist, daß diese Suffixe untereinander nicht identisch sind.